

KŘÍŽ

- lat. Crux, charakterizován číslem 4, slučuje se v něm čas a prostor
- univerzální prostředník - vertikála směřuje k Bohu, horizontála znázorňuje spojení mezi lidmi, výsledná 4 pole pak znázorňují kardinální části světa
- v křesťanské ikonografii až od 4. - 5. století (předtím nahrazen symbolem ryby či kristogramy) - nazýván též „znamení všech znamení“
- latinský kříž je nejužívanějším symbolem v církevním umění; Antonínský kříž patří k nejstarším podobám kříže (má tři ramena, ve tvaru písmene T)
- další druhy: řecký, Petrovský, Ondřejovský, Papežský, Koptský etc.

RYBA

- historie: prastarý symbol vody a plodnosti
- křesťanská terminologie: „ichtys“ (ryba) a počáteční písmena věty Iesús Christos Theú Yios Sótér (Ježíš Kristus, Syn Boží, Spasitel)
- ryba jako symbol Krista i křesťanů
- souvislost s apoštoly – rybáři, kteří chytají věřící do sítě nebeského království
- rané křesťanství: obrazové spojení ryby a kotvy v katakombách; obrazové spojení ryby a holubice s olivovou ratolestí; vyobrazení ryby a chleba; tajný symbol křesťanské víry
- příběh o Jonášovi a velrybě
- příběh Tobíáše a archanděla Rafaela

KOTVA

- hojný symbol již v Antice
- v křesťanské ikonografii znázornění naděje věřícího ve věčnou blaženost (podle Žd 6,18)
- kotva jistí místo lodi v přístavu a dává jí stabilitu na rozbouřeném moři - je odedávna obrazem víry, naděje a spásy
- jeden z nejstarších křesťanských symbolů, objevuje se na náhrobcích a sarkofázích
- nejhojněji zobrazována do doby kolem roku 300, někdy jako kotvo-kříž
- někdy společně s delfíny či rybami, představující samotné věřící, je tedy prostředkem vedoucím k nesmrtelnosti
- atribut mnoha světců a světic: sv. Kliment Římský, sv. Jan Nepomucký, sv. Filoména etc.

Pozn.:

KALICH

- Starý zákon: běžný prvek života – nádoba k pití, uchovávání vína pro eucharistii
- symbol člověka, který má být naplněn Bohem
- symbol lidského údělu: přijímá požehnání nebo hněv, osud utrpení
- vyobrazení na náhrobcích a sarkofázích (spojitost se stromem života)
- 6. století: první přesně určitelná zobrazení kalichu pouze pro potřeby eucharistie
- 8. - 9. století: posvátné, mohutné kalichy v chrámech na důkaz úcty k eucharistii
- pozdní gotika a novověk: znázornění výjevu na Olivetské hoře v jihoněmeckých kostelech; Poslední soud a kalich jako protiváha u vážení duší; vyobrazení obřadu eucharistie zkouška hořkých vod (starozákonní příběh)

LEV

- král zvířat, symbol síly, statečnosti, obrany před zlem a démony (v křesťanství mohl znázorňovat pekelné síly)
- v příbězích z Bible: Daniel v jámě lvové, Samson, David, Ezechielovo vidění a v dalších
- Madona na lvu - unikátní motiv evropského vrcholně gotického sochařství (odkaz na *sedes sapientiae*)
- na středověkých náhrobcích pod nohama zemřelých (dle Žalmu 91,13: „...po lvu a zmiji šlapat budeš.“)
- symbol Marka Evangelisty, sv. Jeronýma, sv. Víta, sv. Anežky České, sv. Pavla a dalších
- časté heraldické zvíře (ve znaku České republiky, Bulharska, Finska, Holandska, Indie etc.)

VINNÁ RÉVA

- historie: symbol Bakcha/Dionýsa
- křesťanský symbol požehnání i kletby, míru i předzvěsti soudu v různých kontextech
- slouží jako obraz izraelského národa
- zpracování vína jako součást různých podobenství
- odkaz k Poslednímu soudu
- zázrak s vínem na svatbě v Káni Galilejské
- víno přirovnáváno na vyobrazeních ke Kristově krvi a ztotožňováno s ní
- hostina lásky

ZDROJE:

- ROYT, Jan a Hana ŠEDINOVÁ. *Slovník symbolů: Kosmos, příroda a člověk v křesťanské ikonografii*. Praha: Mladá fronta, 1998, 202s. ISBN 80-204-0740-5.
- RYWIKOVÁ, Daniela. *Úvod do křesťanské ikonografie*. Ostrava: Ostravská univerzita v Ostravě, 2006, 130s. ISBN 80-7368-251-6.
- KOCH, Rudolf a H. ŠKOPÍKOVÁ. *Kniha znamení: Výklad 493 tajemných znaků*. Olomouc: Votobia, 1997, 108 s. ISBN 80-7198-189-3.
- BLAŽIČEK, Oldřich J. a Jiří KROPÁČEK. *Slovník pojmů z dějin umění*. Praha: Odeon, 1991, 479 s. ISBN 80-207-0246-